

In het benedenstroomse deel van de Linde ligt een aantal karakteristieke landschappelijke elementen zoals uitgeveende petgaten met legakkers en ook afgesneden meanders, restanten van

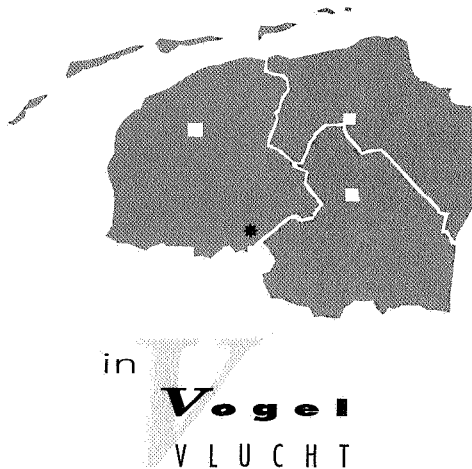
van de vroegere natuurlijke waterloop van de Linde. In een ruimer verband geplaatst is de Lindevallei een belangrijke ekologische verbindingszone tussen de hoge zandgronden in het oosten en de laagveengebieden zoals de Rottige Meenthe en de Weerribben in het westen.

Lindevallei

BIJ WOLVEGA

Op de luchtfoto een deel van het door It Fryske Gea beheerde natuurgebied 'De Lindevallei' ten zuiden van Wolvega. Hier komen in het landschap enkele structuren samen die een gevolg zijn van rigoreus menselijk ingrijpen waarbij economische en rationele motieven de hoofdrol hebben gespeeld. Zo ligt links op de foto het strookvormige patroon van petgaten en legakkers, de erfenis van vroegere veenwinning. Op de voorgrond zien we een door kanalisatie afgesneden meanderboog van de oer-Linde met rechts daarvan de brede, gekanaliseerde Linde. Van nature was de Linde een typische laaglandrivier met talloze slingerende meanders die vanaf het Drents-Friese keileemplateau in het oosten via een uitgestrekt veengebied naar het westen in het Flevomeer, de latere Zuiderzee uitmondde. Hoewel de Linde eerder een beek dan een rivier was, is deze van grote betekenis geweest voor de waterhuishouding van het omringende landschap. In aanleg een breed smeltwaterdal van het landijs, ontwikkelde zich in dit dal in de postglaciale periode bij het warmer worden van het klimaat en stijging van de zeespiegel een uitgestrekt veenpakket. In de afgelopen eeuwen, met de toenemende invloed van de Zuiderzee werden er door periodieke overstromingen en stormvloedden ook kleilagen op het veen afgezet. De voedingsbodem van het veen (water) had aldus steeds een rijke, minerale samenstelling door opgeloste zouten uit het grondwater van het hoger gelegen achterland en meegevoerd kleimineralen uit het zeewater. Door deze voedselaanrijking ontstond een voedselrijk (eutroof) veen; hoofdzakelijk bestaande uit zegges, riet en bomen als wilg, els en berk. Deze heterogene samenstelling van het veen en de daarin voorkomende kleilaagjes

maakten het veen in eerste instantie minder geschikt om als brandstof (turfs) te worden gewonnen en verwerkt. Dit verklaart waarom relatief laat – omstreeks 1800 – de vervening langs het dal van de Linde op gang kwam. Verder van de Linde af, waar het milieu door geringere invloed van rivier- en zeewater altijd minder voedselrijk was en waar veenmos groeide, was dit veen al eerder afgegraven. Omdat vroeger de behoefte aan brandstof net als tegenwoordig onverzadigbaar leek, werden zodoende op den duur ook de minder geschikte riet-zeggeveensoorten in het dal van de Linde in exploitatie genomen. Hierbij werd het veen uitgegraven (baggelen) en tot baggerturf verwerkt. Een logische konsekwentie van de veenwinning was de kanalisatie van de Linde in de twintiger jaren. Hierdoor was het door middel van sluisen beter mogelijk het veen te ontwateren en tevens werd de bevaarbaarheid verbeterd voor de schuiten die de turf afvoerden. In de dertiger jaren was de vervening al over het hoogtepunt heen. De uitgebaggelde petgaten waren tot het onderliggende zand uitgediept en de legakkers waar het uitgebaggelde veen te drogen werd gelegd hadden hun dienst gedaan. Wat overbleef was een gebied met open water en op beschutte plaatsen ontstonden verlandingsvegetaties waardoor de petgaten op den duur weer dichtgroeiden met verschillende soorten waterplanten. Omdat het restveen veelal binnen spadediepte op de zandondergrond lag, kregen ook cultuurtechnische maatschappijen belangstelling voor het gebied van de Lindevallei. Er werden plannen gemaakt om het petgatencomplex geheel droog te leggen en tot het onderliggende zand te egaliseren waardoor

polders voor de landbouw zouden ontstaan. Door alertheid en een consequent aankoopbeleid van de toen nog jonge natuurbeschermingsorganisatie It Fryske Gea konden deze plannen grotendeels verijdeld worden. Is tegenwoordig een groot deel van het stroomgebied beschermd natuurgebied, hiermee zijn niet alle gevaren voor de natuur afgewend. Een probleem is het water, dat in voldoende hoeveelheid en kwaliteit onontbeerlijk is. Een belangrijk deel van het oppervlaktewater is afkomstig van kwel van de onderliggende zandlagen. Echter door bemaling van de aangrenzende landbouwpolders wordt dit kwelwater reeds weggevangen voordat dit water het eigenlijke stroomdal van de Linde heeft bereikt. Hierdoor verdroogt het gebied voortdurend waardoor de overgebleven petgaten sneller dichtgroeien en door toenemende boomopslag het eens open gebied langzamerhand dichtgroeit. Ook de waterkwaliteit is een bron van zorg. In droge zomers moet vaak voor handhaving van een voldoende waterpeil boezemwater van de gekanaliseerde Linde worden ingelaten. Dit water is meestal verontreinigd en vermengd met fosfor- en PCB's-houdend IJsselmeerwater. It Fryske Gea streeft er daarom naar zoveel mogelijk het gebiedseigen water vast te houden door aanleg van een stelsel van dammetjes. Verder wordt er op provinciaal nivo geprobeerd de rekreatiedruk in het gebied van de Lindevallei niet verder te laten toenemen. Besloten is daarom het jachthaventje bij de Blessebrug (midden op de achtergrond van de foto) niet verder uit te breiden. Een signaal dat ook in de politiek de wil aanwezig is zorgvuldig om te gaan met de nog overgebleven stukken natuur in Friesland. ●